

ASPECTE DOGMATICE ALE HRISTOLOGIEI SFÂNTULUI MARCU ASCETUL – COMENTARIU TEOLOGIC

Conf. Dr. Vasile CRISTESCU

În teologia modernă și actuală din Răsărit nu a existat o preocupare deosebită pentru hristologia Sfântului Marcu Ascetul. Acest fapt este cu atât mai paradoxal cu cât teologia Sfântului Marcu Ascetul a exercitat o influență hotărâtoare asupra gândirii patristice răsăritene ulterioare lui, așa cum se poate vedea la Dorotei de Gaza (sec. VI), care citează din Sfântul Marcu¹, în special din scrierile I (*De legi spirituali*) și II (*De his qui putant se ex operibus iustificari*), în Scoliile „Scării” Sfântului Ioan Scărarul², la Hesihius de Ierusalim (sec. VII)³, Sfântul Ioan Damaschin⁴, Sfântul Teodor Studitul⁵, (care îl numește pe Sfântul Marcu între Părinții săi spirituali precum Isaia Monahul, Varsanufie, Dorotei și Isihie), Fotie (sec. IX)⁶, Georgios Hamartolos (sec. IX), (în a cărui cronică Sfântul Marcu apare alături de Proclu, Teodoret de Cyr, Nil, Isidor Pelusiotul ș.a.)⁷, Nichifor Kallist Xantopoulos (sec. XIII), (care a preluat știrea de la G. Hamartolog, menționându-l pe Sfântul Marcu împreună cu Nil și Isidor Pelusiotul drept ucenici ai Sfântului Ioan Gură de Aur)⁸, Sfântul Simeon

---

¹ Dorothé de Gaza, *Oeuvres Spirituelles*, în col. „Sources chrétiennes” (SC), nr. 92, Paris, 1963, p. 162, 11-12, citează din scrierea II a Sfântului Marcu; pp. 308, 13-15, citează din scrierea I a Sfântului Marcu și pp. 491, 3-4, din Opuscula I.

² Din mulțimea locurilor, amintim câteva în care se vede inspirația din Sfântul Marcu: *Scolia 28* (P.G. 88, 652D), citează din *Opuscula I și II* a Sfântului Marcu; *Scolia 27* (740 A), citează din *Opuscula a II-* a Sfântului Marcu.

³ Hesihius de Ierusalim, *Cent. I*, 55, P.G. 93, 1497D, citează din *Opuscula a II-* a Sfântului Marcu.

⁴ P.G. 95, col. 89, citează din *Opuscula a V-* a Sfântului Marcu.

⁵ P.G. 99, 1813 ș. u.

⁶ Fotie cunoaște Corpusul ascetic al Sfântului Marcu, adică *Opuscula I-IV, V, VII, VIII; IX și X*.

⁷ Georgios Hamartolos, *Cronica*, edit. de C. de Boor, t. 2, Leipzig, 1904, p. 599.

⁸ P.G. 146, 1157A, 1252A, 1256CD.

Noul Teolog⁹ ș.a. În mănăstirile studite din Constantinopol, Sfântul Marcu era foarte apreciat și cinstit, așa cum reiese din manuscrisele studite, ca și din mărturiile teologilor studiiți de-a lungul timpurilor. Interesul mare pentru Sfântul Marcu se poate observa din îndemnul descoperit în Codicele grec de la Vatican (Vat. Greac. 698, f. 72): „Vinde tot și cumpără-l pe Marcu”¹⁰. De aceea afirmația lui J. Gribomont că această creație duhovnicească, care a fost studiată intensiv în mănăstiri, a fost de rang secundar¹¹ nu este justă. Marii Părinți ai Bisericii Răsăritene au subliniat cu putere autoritatea dogmatică și spirituală de prim rang a Sfântului Marcu.

Pe lângă aceasta, ne apare uimitor faptul că deși Sfântul Marcu era un antinestorian neîmpăcat, autoritatea lui a fost de prim rang și în monahismul sirian nestorian. La mănăstirea nestoriană Izla (sud-estul Turciei de azi), starețul Avraam, întemeietorul ei, a preluat, în regulile lui monahale din anul 571, trei capitole din scrierile I și II ale Sfântului Marcu. Trebuie precizat faptul că scrierile Sfântului Marcu au fost traduse foarte devreme în siriacă. Din acest motiv, cele mai vechi mărturii despre opera lui sunt manuscrisele siriene¹², cum ar fi scrierile I și II, atestate într-un manuscris siriac din secolul V¹³. Împreună cu Evagrie Ponticul, Sfântul Marcu a fost pentru monahismul sirian cel mai important autor din rândul cinului monahal. După condamnarea lui Evagrie în anul 533, în spațiul sirian a devenit o obișnuință a înlocui numele lui Evagrie cu cel al Sfântului Marcu¹⁴.

---

⁹ Syméon le Nouveau Théologien, *Catéchèses*, 22, t. II, în SC nr. 104, Paris, 1964, p. 366 ș.u. În Cateheza 22, Sfântul Simeon relatează că „Georgios”, adică Simeon însuși, în vârstă de 24 de ani (la 970), a întâlnit un monah sfânt dintr-o mănăstire din Constantinopol. Acesta era Simeon Studitul căruia Simeon i-a cerut sfat. Bătrânul i-a dat scrierea Sfântului Marcu Ascetului, *Despre legea duhovnicească* (*Ibidem*, p. 368): „Georgios” a primit această carte ca pe un „dar al lui Dumnezeu” și a citit-o cu mult interes, găsind folos conștiinței lui, cunoscând prin împlinirea poruncilor pe Duhul Sfânt și putând, cu ajutorul Duhului, „să privească spiritual” și să vadă pe Domnul. Același lucru îl relatează și Nichita Stehatos în lucrarea sa „Viața lui Simeon Noul Teolog”.

¹⁰ Jean Gribomont; *Marc le Moine*, în: Dictionnaire de Spiritualité (DSp) X, (1980), p. 279.

¹¹ *Ibidem*, p. 276 ș.u.

¹² H. Otmar, *Markus Eremita in der syrischen Literatur*, în: ZDMG, Supplementa I, 17. Deutscher Orientalistentag vom 21. bis 27. Juli 1968 in Würzburg. Vorträge Teil 2., pp. 450-457.

¹³ London BrM 727 Add 12175.

¹⁴ Werner Strothmann, *Die erste Homilie des Alexandriner Makarios*, în: Makarios-Symposium über das Böse (GOFI 24), Wiesbaden, 1983, p. 107.

Dar autoritatea mare a Sfântului Marcu s-a arătat și în problema origenismului, iar scrierea lui, *Adversus Nestorianos*, a avut un rol fundamental în respingerea acestuia, așa cum vom arăta mai jos

În teologia apuseană, interesul pentru scrierile Sfântului Marcu a fost puternic marcat de disputele confesionale, așa cum arată istoria edițiilor. Din această cauză, Sfântul Marcu a fost pus la index¹⁵. Robert Bellarmin avea să meargă pe această linie negativă în caracterizarea operelor Sfântului Marcu¹⁶. Editorul primei ediții a întregii opere a Sfântului Marcu în limba greacă, Andrea Gallandi, și-a însușit, la rândul lui, ideile lui Bellarmin¹⁷.

Judecata negativă a teologilor catolici i-a îndemnat pe protestanți să vadă în Sfântul Marcu un „testis fidei evangelicae”, așa cum avea să-l menționeze Matthias Flacius în 1608¹⁸. În 1868, Theodor Ficker a scris un articol cu titlul: „Der Mönch Markus, eine reformatorische Stimme aus dem 5. Jahrhundert” (Monahul Marcu, o voce reformatoare din secolul V)¹⁹. În 1895 J. Kunze a arătat însă în monografia sa despre Sfântul Marcu că acesta nu poate fi privit ca o voce prereformatoare²⁰.

Din această perioadă, luarea de poziție critică a teologilor romano-catolici s-a transformat în năzuința de a-l prezenta pe Sfântul Marcu ca pe unul din rândușurile lor. În acest sens, el a fost înfățișat ca un martor răsăritean al învățaturii catolice a lui Augustin despre moștenirea păcatului strămoșesc, presupunându-se o dependență a lui de Augustin²¹. Această încercare s-a dovedit însă a fi nereușită²².

În ceea ce privește principala lucrare hristologică a Sfântului Marcu, *Adversus Nestorianos*, a cărei traducere o prezentăm mai jos sub titlul

¹⁵ G.M. Brasichellani, *Index librorum expurgandorum*, Roma, 1607, t. I, pp. 178-179.

¹⁶ „Ea opera ita scitent erroribus contra fidem ut suspicari cogat, vel ab haereticis nostri temporis conficta, aut valde depravata fuisse”. Robert Bellarmini, *De scriptoribus ecclesiasticis*, 1631, p. 273 ș.u.

¹⁷ Gallandi a făcut următoarea recomandare: „Cautae semper et acri judicio legenda esse propter sentes et vepres errorum” (P.G. 65, 896 AB).

¹⁸ Matthias Flacius, *Catalogus testium veritatis*, 1608.

¹⁹ În: *Zeitschrift der Historischen Theologie*, 38 (1868), pp. 402-430.

²⁰ J. Kunze, *Marcus Eremita. Ein neuer Zeuge für das altkirchliche Taufbekenntnis*, Leipzig, 1895, p. 2, nota 6.

²¹ Klaudius Jüssen, *Dasein und Wesen der Erbsünde nach Markus Eremita*, în: *ZkTh* 62 (1938), pp. 76-91.

²² Julius Gross, *Geschichte des Erbsündendogmas*. Bd. II, München und Basel, 1963, pp. 158-165.

Împotriva celor ce spun că Sfântul Trup (al Domnului) nu este unit cu Logosul, ci este îmbrăcat simplu ca o haină și că de aceea altfel este în raport cu purtătorul și altfel cu cel purtat, trebuie precizat că autenticitatea ei a fost deja afirmată de J. Kunze²³. Ca prim argument pentru autenticitatea scrierii stă mărturia clară a celor două manuscrise: Grottaferrata Cryptensis 19 (scris în anul 965 de Nil, întemeietorului Grottaferratei)²⁴ și manuscrisul ierusalimitean Saba 366 (din secolul XIII)²⁵. Manuscrisul de la Grottaferrata conține scrierile Sfântului Marcu în următoarea ordine: III, IV, V (cu răspuns), X, IX, I, II, VIII, VII, XI (*Adversus Nestorianos*). Manuscrisul ierusalimitean conține scrierea XI (*Adversus Nestorianos*) „pe lângă toate scrierile lui Marcu de altfel cunoscute ca autentice”²⁶. Argumente puternice pentru autenticitatea scrierii hristologice *Adversus Nestorianos* pot fi găsite în afinitatea sigură a acesteia cu celelalte scrieri ale Sfântului Marcu. Dacă facem o comparație între introducerile scrierilor I și II cu cea a scrierii XI, ajungem la concluzia că ne este comunicat aproape cu aceleași cuvinte motivul pentru care autorul scrie:

Op. I (P.G. 65, 905A)
 ἐπειδὴ πολλάκις
 ἐβουλήθητε γινῶναι πῶς
 ὁ νόμος πνευματικός ἐστι

Op. XI (Kunze 6, 5ș.u)
 ἐπειδὴ πολλάκις ἡμῖν
 παρεζητήσατε τὰς περι
 πίστεως...ἀποκρίσεις

După ce a arătat apoi tema cu semnificațiile ei, Sfântul Marcu continuă:

Op. I (905A)
 τούτου χάριν
 εἴρηκαμεν
 κατὰ δύναμιν

Op. XI (Kunze 6, 7 ș.u)
 τούτου χάριν
 ἠναγκάσθημεν εἰπεῖν
 κατὰ δύναμιν

Dar nu numai între cele două scrieri mai sus menționate ale Sfântului Marcu există asemănări, ci și între scrierile sale *De Melchisedech* (X) și *Adversus Nestorianos* (XI). Autorul scrierii XI se ridică împotriva unui grup care ademenește firile mai simple. Din acest motiv,

²³ J. Kunze, *op. cit.*, pp. 57-59

²⁴ Editat de J. Cozza-Luzi, *Nova Patrum Bibliotheka ab Card. A. Maio collecta X*. Roma, 1905, pp. 195-247.

²⁵ Editat pentru prima dată de A. Papadopoulos Kerameus, *ANALEKTA IEROSOLYMITIKHS STACYOLOGIAS TOMOS A* (EN PETROPOLEI 1891), pp. 89-113.

²⁶ Kunze, *op. cit.*, p. 57.

el expune învățătura lor greșită. Forma acestei expuneri corespunde exact celei din *De Melchisedech*, dar și celei din *De baptismo* (IV).

Cele mai clare puncte comune se află în învățăturile hristologice ale celor două scrieri dogmatice, (X) și (XI). În ambele scrieri, Întruparea Cuvântului este descrisă comparativ, prin trimiterea la locul de la Ioan 1, 14:

Op. X (1121 C)

πιστεύετε τῷ εὐαγγελίῳ
ὅτι ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο

οὐ τρπεις εἰς ἄνθρωπον,
ἀλλὰ ἄνθρωπον εἰς ἑαυτὸν
προσλαβόμενος

Op. XI (Kunze 20, 22-24)

ὅπως τοὺς ἀπίστος πείσωμεν
ὅτι δι ἡμας ὁ λόγος σὰρξ
ἐγένετο κατὰ τὴν θείαν
γραφὴν οὐ τρπεις εἰς
ἄνθρωπον, ἀλλ ἐνωθεῖς
καθ ὑπόστασιν

Următoarele pasaje arată aproape cu aceleași cuvinte că Iisus Hristos nu este nici „simplu om”, nici „simplu Dumnezeu”, ci Dumnezeu și om în același timp:

Op. X (1124 A)

οὐκ εἶπε γὰρ ἡ γραφὴ ὅτι
ἐγεννήθη ψιλὸς ἄνθρωπος,
ὡς ὑμεῖς λέγετε, ὁ θεὸς λόγος,
ἀλλ ὁ Χριστὸς,

Op. XI (Kunze 13, 8-10)

κὰν γὰρ εἶπης ὅτι
ἐγεννήθη, ἀλλ οὐ
γυμνὸς θεὸς οὐδὲ
ψιλὸς ἄνθρωπος, ἀλλ
εἶπεν ἡ γραφὴ τὸ
συναμφότερον ὅτι
Χριστὸς ἐγεννήτη.

ὅς ἐστι θεὸς ἅμα καὶ
ἄνθρωπος.

Op. XI (Kunze 16, 13-15)

οὔτε γυμνὸν θεὸν...
οὔτε ψιλὸν ἄνθρωπον
ἀλλὰ θεὸν ἅμα καὶ
ἄνθρωπον ὅς ἐστιν
Χριστὸς Ἰησοῦς.

Atât în scrierea a X-a (1124 CD și 1140BC), cât și în a XI-a (Kunze 13, 4-6), sunt folosite pasajele biblice de la Coloseni 1, 19 și Coloseni 2, 9: *A binevoit ca în El să locuiască trupește toată plinătatea Dumnezeirii*. În ceea ce privește denumirea adversarilor ca δευτεροκηρυκες, așa cum o găsim în scrierile X (1136B) și XI (Kunze 14, 8), ea este proprie Sfântului Marcu. Este surprinzător faptul că în scrierea XI se află multe noțiuni care joacă un rol deosebit în disputele din scrierile ascetice. Astfel, în scrierea XI adversarii sunt denumiți

φιλήδονοι (iubitori de plăceri) (Kunze 6, 18 și scrierea IV, 997B). Lor li se opun φιλόπονοι (iubitori de lucru, activi) (Kunze 6, 16; scrierea I, 17, scrierea II, 180, scrierea VII 1181 C). În scrierea XI, Sfântul Marcu avertizează asupra „cunoașterii goale” și arată necesitatea împlinirii poruncilor: ὁμως δὲ ἐργασίας ἐντολῶν καὶ οὐ διὰ ψιλῆς.

Dovezile expuse mai sus duc la concluzia că concordanțele între cele două scrieri dogmatice ale Sfântului Maxim, adică scrierea X (*De Melchisedech*) și XI (*Adversus Nestorianos*), sunt atât de mari, încât ar trebui să fie contestată și autenticitatea scrierii X, dacă ne-am propune să declarăm ca neautentică scrierea XI.

În privința datei scrierii *Adversus Nestorianos*, unii istorici ca R. Seeberg, A. Jülicher, A. von Harnack și F. Kattenbusch au fixat anul 435. În Parergonul realizat de A. Rocchi cu privire la scriere, adăugat la editarea manuscrisului de la Grottaferrata, făcută de Cozza-Luzi, Rocchi crede că scrierea a fost întocmită în anul 446, împotriva lui Eutihie. Acest lucru nu este însă adevărat. O cercetare mai amănunțită a scrierii, a cărei primă parte o vom reda mai jos, îi arată pe adversarii Sfântului Marcu ca fiind origeniști. Prin aceasta, perioada întocmirii atât a scrierii XI, cât și a scrierii a X-a este în timpul Patriarhului Teofil de Alexandria (385-412), mai precis, în timpul activității antiorigeniste a Patriarhului, adică în anul 400.

H. Chadwick trimite la o mențiune a lui Sever de Antiohia, din două epistole ale lui scrise, între anii 515 și 518, despre un presbiter și stareț Marcu, care, după șovăieli repetate (after repeated vacillation)²⁷, a fost invitat de Patriarh să dea asigurări scrise că respinge oficial atât hristologia diofizită, cât și Mesalianismul. Această stare de lucruri îl încurajează pe Chadwick să susțină și să fundamenteze teza că Sfântul Marcu Ascetul, autorul scrierilor ascetice, este identic cu prezbiterul și starețul din Tarsus, Marcu. Teza lui Chadwick a fost respinsă de cercetători ai vieții și operei Sfântului Marcu.

În ceea ce privește scrierea XI (*Adversus Nestorianos*) a Sfântului Marcu, trebuie subliniat faptul că ea confirmă legătura Sfântului Marcu cu Patriarhul Teofil al Alexandriei, unchiul Sfântului Chiril, ceea ce de fapt face și scrierea a X-a (*De Melchisedech*). În scrierea a XI-a, adversarii Sfântului Marcu sunt apărători ai acelui origenism combătut de Patriarhul Teofil la anul 400²⁸. Acest lucru este evident într-un loc din scrierea XI, în care autorul combate o hristologie ce este în mod evident origenistă.

²⁷ H. Chadwick, *The Identity and Date of Mark the Monk*, în: *Eastern Churches Review*, 4 (1972), p. 125.

²⁸ A. Grillmeier, *Fragmente zur Christologie*, hg. von Th. Hainthaler, Freiburg im Breisgau, 1997, p. 279.

În scrierea XI poate fi întâlnită o constantă după care sunt combătuți numai acei adversari care reprezintă o hristologie ce desparte²⁹ pe Hristos. Intenția Sfântului Marcu este de a-i lăsa pe adversari să-și expună ideile (νοήματα): „Ei spun că, dacă Apostolul a numit unul și același atât pe Cel răstignit, cât și pe «Domnul slavei», a spus aceasta pentru că omul răstignit a fost cinstit cu slavă după Înviere»³⁰.

Când lui Hristos Cel răstignit I se refuză denumirea „Domnul slavei”, adversarii propovăduiesc o învățătură care nu acceptă nicio unire nedespărțită dintre Dumnezeu și om în persoana lui Hristos.

Pentru Sfântul Marcu, aceasta înseamnă necunoașterea învățaturii apostolice, deoarece, pentru Sfântul Pavel, Hristos este „Domnul slavei” înainte de răstignire: „Căci, dacă L-ar fi cunoscut, spune el, nu ar fi răstignit pe Domnul slavei” (I Corinteni 2, 8)³¹. El nu L-a numit „participant” (μέτοχον) la slavă, ci „Domnul slavei”. Numai dacă Hristos este aceasta înainte de răstignire, poate să comunice oamenilor, după preamărire, din plinătatea Sa, pe care El o are ca Unul-Născut al Tatălui. Deși crucea înseamnă deosebirea a două faze în viața lui Hristos, nu înseamnă însă împărțirea lui Hristos în două subiecte³².

Dacă trupul Domnului este un simplu trup (ψιλῆ σάρξ), arată Sfântul Marcu, trupul unui „simplu om”, cum poate El să fie viața lumii și pâinea coborâtă din cer (Ioan 6, 33 și 51)? Dacă vedem în Hristos numai pe Dumnezeu Cuvântul, cum mai putem să explicăm cuvântul Lui: „Pâinea pe care Eu o dau este trupul Meu, pe care îl dau pentru viața lumii” (Ioan 6, 51)?

„Dacă trupul Domnului ar fi simplu omenesc, fără participare ipostatică la Dumnezeu Cuvântul (σάρξ ψιλῆ...μη μετέχουσα καθ' ὑπόστασιν τοῦ θεοῦ λόγου), ar fi evident că este numai din Adam sub păcat”³³ și astfel nu ar putea să fie viața lumii. În același timp, subliniază Sfântul Marcu, Cuvântul simplu (ἡ γυμνὸς λόγος) nu poate să sufere. Adversarii ar trebui să atribuie suferința „simplului trup”, dar această afirmație este greșită și trebuie corectată. Nici concluzia lui A. Grillmeier însă cu privire la această afirmație, prezentată și totodată combătută de Sfântul Marcu, nu este corectă:

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ Sfântul Marcu Ascetul, *Scrierea XI*, 7, în traducerea de mai jos.

³¹ *Ibidem*, 3, în trad. cit.

³² A. Grillmeier, *op. cit.*, p. 280.

³³ Sfântul Marcu Ascetul, *Scrierea XI*, 8, în trad. cit.

„Dacă Hristos ar fi «simplu om», nu ar mai putea da deloc satisfacție nici pentru Sine, cu atât mai puțin pentru cei mulți”³⁴. Concluzia aceasta nu e corectă, deoarece ideea de „satisfacție” lipsește din teologia Sfântului Marcu.

Față de învățătura că poate săvârși mântuirea noastră numai acel Hristos care este văzut în unitatea dintre Cuvânt și trup, adversarii au venit cu pretextul că nu pot să înțeleagă modul unirii lui Hristos (τὸ πῶς ἦνωται)³⁵. Adversarii se refugiau într-o grijă minuțioasă, pentru a scăpa de osteneala cinstită pentru credință și împlinirea poruncilor³⁶. Odată cu credința ei, au respins și Botezul. Dacă nu ar fi sfințiți prin Tainele Bisericii ar trebui să vorbească în modul lor propriu și ar da frâu liber subtilității pedante. Dacă însă au primit pecetea (Botezul) ca credincioși, nu-L vor face pe Hristos nici simplu om, nici simplu Dumnezeu, mărturisind astfel pe Cuvântul întrupat.

În acest context, urmează obiecția Sfântului Marcu: dreapta credință este îndeajuns atestată în Scriptură, însă subtilitățile pedante ale adversarilor lovesc sau schimbă credința în Botez. Aceasta înseamnă pentru credincioși un caz compromițător: „Pentru că ei au mărturisit la Botez că Dumnezeu Cuvântul *prin mijlocirea sufletului* S-a făcut trup și om și a fost răstignit în trup, a murit, pentru noi a fost îngropat și a înviat a treia zi din morți și S-a înălțat la cer și va veni să judece viii și morții, ei împart după părți, într-o parte, trupul de Cuvânt, în altă parte, Cuvântul de trup și speculează despre unirea sa inexprimabilă cu gânduri omenești și cercetează ceea ce nu se poate exprima și întreabă despre mod și, când nu află acest mod, nu suportă să creadă”³⁷.

Adversarii acceptă articolele de credință izolate, de la Întrupare până la venirea lui Hristos, însă toate aceste evenimente izolate nu sunt afirmate ca fiind împlinite direct de Dumnezeu Cuvântul, ci de suflet, ca subiect și purtător al evenimentelor izolate din iconomia mântuirii³⁸. Prin aceasta, ei îi proclamă pe credincioși, ca pe unii ce sunt legați de Mirele Hristos prin Sfintele Taine, drept adulteri necredincioși.

Sfântul Marcu le răspunde arătând că Întruparea și tot ceea ce este legat de ea este atribuit nemijlocit Fiului lui Dumnezeu și nu

³⁴ A. Grillmeier, *op. cit.*, p. 280.

³⁵ Kunze, *op. cit.*, p. 11, 29.

³⁶ A. Grillmeier, *op. cit.*, p. 281.

³⁷ Sfântul Marcu Ascetul, *Scrierea XI, 9*, în trad. cit.

³⁸ A. Grillmeier, *op. cit.*, p. 282.

sufletului lui Hristos. De aceea, el accentuează mereu cuvântul αὐτός, care Îl denumește pe Fiul ca purtător al evenimentelor mântuitoare enumerate³⁹.

Trebuie să vedem dacă în paragraful 9 al Scrierii a XI-a (*Adversus Nestorianos*) este conturată în mod concret acea hristologie ce desparte Persoana lui Hristos, despre care vorbește Sfântul Marcu în toată această scriere. În mod cert, este vorba de o împărțire a lui Hristos, așa cum arată Sfântul Marcu și în paragraful 10.

Împărțirea aceasta a lui Hristos se bazează pe o falsă determinare a subiectului Întrupării. O înțelegere corectă a unității Persoanei lui Hristos, adică a lui Hristos „unit după ipostas”, și, tot așa, „nedespărțit după har”⁴⁰ nu poate duce la dilema dacă Nașterea lui Hristos poate fi afirmată cu privire la „simplul Cuvânt” sau „simplul om”, deoarece Scriptura face legătura atunci când spune: „Hristos S-a născut”. În paragraful 10 este deci vorba de denumirea adevăratului subiect al Întrupării: „Peste tot, dumnezeiasca Scriptură nu-L mărturisește în parte ca om, în parte ca Dumnezeu, ci pe Iisus Hristos din amândouă (unit)”⁴¹.

În aceasta stă dreapta mărturisire a unității lui Hristos. Numai așa adversarii rămân credincioși Scripturii⁴², mărturisirii de la Botez⁴³ și propovăduirii⁴⁴, chiar dacă iudeilor le este sminteală și păgânilor, nebulie (I Corinteni 1, 18).

Hristos este „Puterea și Înțelepciunea lui Dumnezeu”. Aceasta se poate spune numai dacă Hristos nu este înțeles nici ca „simplu om”, nici ca „simplu Dumnezeu”, ci ca unitate a amândorura, „ca unire a lui Dumnezeu Cuvântul cu omul slăvit” (ἡνωμένος ὢν ὁ Θεὸς λόγος μετὰ τοῦ κυριακοῦ ἀνθρώπου)⁴⁵.

Învățătura adversarilor este verificată prin ceea ce ea reprezintă pentru înțelegerea lui Hristos răstignit și a mântuirii înfăptuite de El⁴⁶. Când, prin subtilitățile lor pedante, ei despart pe Cel unit pe vecie, rezultă că pe cruce nu poate fi acceptat decât un „trup mort” (σῶμα ἄκρὸν). Dimpotrivă, trupul lui Hristos răstignit este mediu

³⁹ Sfântul Marcu Ascetul, *Scrierea XI, 9*, în trad. cit.

⁴⁰ *Ibidem*, 10, în trad. cit.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*, 11, în trad. cit.

⁴³ *Ibidem*, 1-3, în trad. cit.

⁴⁴ *Ibidem*, 9-10, în trad. cit.

⁴⁵ Kunze, *op. cit.*, pp. 14-15.

⁴⁶ A. Grillmeier, *op. cit.*, p. 283.

iradiant al harului numai în măsura în care este unit nemijlocit cu Dumnezeu. Dacă nu este unit, noi trăim pentru un „simplu om” și nu Fiului lui Dumnezeu. Un „simplu om” și un „trup mort” nu pot fi Domn al slavei și Putere a lui Dumnezeu. Astfel, ei nu poate avea o semnificație soteriologică universală. O astfel de semnificație este însă necesară, pentru că și dreptii stau sub legea morții, din cauza păcatului lui Adam. Această argumentare este specifică hristologiei Sfântului Marcu Ascetul⁴⁷.

---

⁴⁷ Sfântul Marcu Ascetul, *Scrierea XI, 17-19*, în trad. cit.; A. Grillmeier, *op. cit.*, p. 283.

**Tratat dogmatic al fericitului Marcu monahul
(Scrierea XI) Împotriva celor ce spun că Sfântul
Trup (al Domnului) nu este unit cu Logosul, ci
este îmbrăcat simplu ca o haină și că de aceea altfel
este în raport cu purtătorul și altfel cu cel purtat⁴⁸**

1. Pentru că adesea ne-ați chemat să răspundem pentru credință în fața adversarilor, cu aceasta și spre respingerea acelor, și totodată ați atras și la schimbare de opinie oameni care de ambele părți sunt dispuși la comparație, ne vedem nevoiți să răspundem după puteri; cu această ocazie numim mai întâi cauza schimbării de opinie a multora: deoarece adevărul este descoperit la aderenții lor din lucrările care se potrivesc lor, greșeala însă este vizibilă la cei mai aproape înrudiți cu el din faptele asemănătoare lui – lucrarea adevărului este rezistența la oboseală și necinste, cea a greșelii, atașamentul la laudă și desfătare – de aceea pentru mulți primele au fost cu greu primite din cauza osteneții, următoarele însă, plăcute datorită desfătării. Și cei ce-și iau asupra lor osteneala mărturisesc că Cel răstignit pentru noi, Care n-a ținut seama de ocară (Evrei 12, 2), Învățătorul, Stăpânul și Domnul, este Fiul lui Dumnezeu; cei însă care iubesc desfătarea, mai ales doritorii de slavă, se rușinează să-L mărturisească pe Acesta.

Pentru că aceștia luptă împreună pentru ambele poziții, câțiva oameni care năzuiesc spre ambele părți au văzut contradicția numită mai sus, nu au putut însă să deosebească ce este mai bun de ce este mai rău și de aceea au crezut că adevărata credință ar fi ascunsă. Acesta este, așadar, felul neînțelegerii acelor (oameni).

2. Întreaga dumnezeiască Scriptură convinge că greșesc pe cei ce-și iau osteneala asupra lor cu privire la părerea deviată a adversarilor. Dar în mod consecvent a numit și „vasul ales” (Faptele Apostolilor 9, 15), fericitul Pavel, care ne trezește și pe noi,

---

⁴⁸ Textul grecesc reeditat de J. Kunze, *Marcus Eremita. Ein neuer Zeuge für das altkirchliche Taufbekenntnis*, Leipzig, 1895, pp. 6-30. De asemenea ediția lui J. Cozza-Luzi, *Nova Patrum Bibliotheca ab Card. A. Maio collecta X*. Roma, 1905, pp. 195-247, după manuscrisul Grottaferrata Cryptensis (965).

neștiutorii la adevăr, și silește la luptă, pe „dușmanii crucii” (Fili-peni 3, 18), nu numai iudeii, ci și ereticii, dușmani asemănători lor, căci ce este valabil pentru aceia este valabil în aceeași măsură și pentru aceștia: cine este dușman merită să fie astfel numit. Astfel, dacă nu spun că Hristos Cel răstignit este un om simplu și nu sunt părtași dușmăniei, [ar trebui ca și ei să nu fie numiți dușmani. Dacă ei însă simt același lucru ca aceia], cum ar putea să se sus-tragă acestei numiri? Căci în toate lucrurile, înrudirea faptelor aduce cu sine, inevitabil, înrudirea legăturilor, căci ce ar putea fi altceva decât dușmani cei ce împart în două pe „Domnul slavei” adică pe Hristos Cel răstignit (I Corinteni 2, 8)?

3. Poate că ei se vor opune cuvântului și ne vor întreba: A fost cumva „Domnul slavei” răstignit? (I Corinteni 2, 8). Eu însă voi mărturisi mântuirea mea și nu voi tăgădui adevărul, ci voi spune: Da, „Domnul slavei” a fost răstignit (I Corinteni 2, 8)! Am pe Pavel ca apă-rător și martor pentru ceea ce este de negrăit, căci spune: „Propo-văduim înțelepciunea de taină a lui Dumnezeu, ascunsă, pe care Dumnezeu a rânduit-o mai înainte de veci, spre slava noastră. Pe care nici unul dintre stăpânitorii acestui veac n-a cunoscut-o, căci, dacă ar fi cunoscut-o, n-ar fi răstignit pe Domnul slavei” (I Corin-teni 2, 7-8). Vreau să-i întreb acum pe cei ce despart pe Dumne-zeu: cine este Cel răstignit și „Domnul slavei”? Sunt curios dacă folo-sesc împărțirea și pentru acest cuvânt. Dacă evită unirea și spun că El este om simplu, atunci vom întreba: și cum este posibil că un om simplu este „Domnul slavei”? Dacă ei însă spun: Dumnezeu Cuvântul este simplu (Logos), cum a fost Logosul simplu răstignit? Dar ce spun ei? Logosul este „Domnul slavei”, omul a fost răstig-nit. Dar Sfântul Pavel nu vorbește de doi și nu introduce nici o împărțire, ci a numit unul pe „Domnul slavei” și acesta pe Cel răstig-nit (I Corinteni 2, 2). „Căci, dacă L-ar fi cunoscut, se spune, n-ar fi răstignit pe Domnul slavei” (I Corinteni 2, 8). Așadar, și tu, ereti-cule, l-ai așeza după Pavel (pe Cuvântul) ca unul! Dacă ei, legați de adevăr, vor mărturisi că Cuvântul S-a făcut trup, Care este Iisus Hristos, atunci vă vom spune: „Ați spus bine aceasta! După cum atunci Apostolul nu a despărțit Cuvântul de trup în puterea slavei și, la fel, nici trupul de Cuvânt în timpul răstignirii, ci în slavă și pe cruce au mărturisit pe unul nedespărțit, tot așa trebuie să credem și noi și nu ne este îngăduit să urmărim nici printr-un gând, nici prin cuvinte, împărțirea sofisticată în Fiul lui Dumnezeu.

4. Întreaga dumnezeiască Scriptură, Vechiul și Noul Testament, mărturisește că Dumnezeu Cuvântul, cu trupul lui propriu, este unul

și același Hristos și Fiul lui Dumnezeu în fiecare lucrare. Tot așa, dacă aceștia sunt îngeri, profeți, apostoli sau martiri care spun și învață ceva despre Hristos, indiferent dacă vorbesc despre descoperirea și slava Sa, sau minuni și semne, sau îndemnuri și vindecări, sau suferințe, batjocoriri (sau crucea) și moartea, pe scurt, nu numai despre acea faptă mântuitoare pentru mântuirea noastră, ci și despre a Doua Sa venire și despre puterea Sa împărătească absolută, au mărturisit pe unul și neîmpărțitul Fiu al lui Dumnezeu.

5. Iată ce spune Isaia: „Ca un miel spre junghiere s-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, așa nu și-a deschis gura Sa. Întru smerenia Lui judecata Lui s-a ridicat și neamul Lui cine îl va spune?” (Isaia 53, 7 ș. u.). Spune-mi acum, ereticule: cine este Cel Ce s-a adus ca un miel spre junghiere și al cărui neam nu poate fi spus? Nu spune: doi, căci profetul l-a numit pe unul și același în ambele moduri de existență. Dacă-mi spui că acesta este simplul om, cum nu poate fi numit neamul lui? Căci și Hristos este înțeles genealogic după trup. Dacă însă spui: Dumnezeu Cuvântul este acesta, cum este adus spre junghiere numai Dumnezeu? Rămâne, așadar, ca la ambele moduri de existență să se spună adevărul că, după profeți, Hristos este nedespărțit. Ascultă-l și pe profetul Ieremia (care spune același lucru): „Acesta este Dumnezeul nostru și nimeni altul nu este asemenea Lui. Aflat-a toată calea științei și a dat-o lui Iacob, sluga Sa, și lui Israel, cel iubit de Dânsul. După aceasta, pe pământ S-a arătat și cu oamenii împreună a locuit” (Cartea lui Baruh 3, 36-38).

Dacă vrei din nou să împarți, te întreb la fel: Cine este cel Ce S-a arătat și a locuit împreună cu oamenii? Dacă îmi spui că este un om simplu, vei auzi: și cum poate acesta să fie Dumnezeu și cum nu este nimeni altul asemenea Lui? Dacă spui: Acesta este Cuvântul simplu, cum S-a arătat pe pământ și a locuit împreună cu oamenii? Rămâne și aici, în ambele, să mărturisim pe Hristos nedespărțit. Ce au (spus) însă Daniel, Iezechil și cei doisprezece? Este greu sau poate chiar de prisos ca în descriere să cităm de la ei mulțimea unor astfel de mărturii, căci sau mulțimea cugetărilor va acoperi ceea ce este căutat (și acestea supără pe cei ce le primesc, încât cuvântul Scripturii este cu judecată): „Iisus S-a dat la o parte din mulțimea care era în acel loc” (Ioan 5, 13) – sau prin mulțimea argumentelor vom deveni vinovați de condamnare grea, după cuvintele: „De n-aș fi venit și nu le-aș fi vorbit, păcat nu ar avea; dar acum n-au cuvânt de dezvinovățire pentru păcatul lor” (Ioan 15, 22).

6. Acum însă numai acesta este scopul nostru: să arătăm că nimeni din sfinții bărbați purtători de Duh nu au îndrăznit să-L despartă în modul de existență pe Cel unit în chip demn de Dumnezeu pe baza voinței Tatălui. Acum există câțiva dintre eretici care recunosc în cuget adevărul după argumente, pe care totuși însă nu-L mărturisesc și nu încetează cu încăpățânarea, căci scopul lor nu este dreapta credință, ci năzuința ambițioasă după victorie. De unde s-a arătat aceasta? Din aceea că au nesocotit atât (casa), cât și că râvnesc ambițios împotriva voinței lui Hristos (I Timotei 3, 5; 5, 8), căci dacă L-ar fi căutat drept ar fi împlinit și poruncile Sale după putință.

Nouă însă ni s-a poruncit să nu năzuim după cinste vanitoasă, ci să le folosim lor sufletește. Pentru aceasta am considerat necesar ca noi, care suntem tari în adevărul în Hristos, să exprimăm nu numai toate cuvintele vătămătoare pe care ei le spun acum, ci și cele pe care ei le vor născoci poate în plus mai târziu și să le punem înaintea răspunsurilor, pentru ca fiecăruia dintre ei să-i fie în avantaj ceea ce este folositor.

Când cei cu judecată dintre ei văd că toate nechibzuințele ideilor, potrivite lor, au fost mai înainte exprimate și corect combătute de către noi, se vor îndrepta cu totul către adevăr, în cazul în care sunt iubitori de adevăr. Dacă însă nu vor face pocăință pentru ideea ascunsă mai înainte, totuși se vor teme de învățătura nerușinoasă. Cei care însă datorită neștiinței s-au înflăcărat pentru aceia, dar care acum cunosc adevărul, nu vor mai suferi deloc să rămână în greșeală.

Dacă însă vreunul din ei este atât de lipsit de minte ca să ascundă răspunsurile noastre și, dimpotrivă, se folosesc de cuvinte simple pentru a-i duce în greșeală a celor mai simpli – și pe acestea nu le iau din capitolele aflate în legătură unele cu altele, ci dintr-un singur capitol al Scripturii – noi nu suntem vinovați de capitolele și răspunsurile lor pe care le-am expus, ci (numai) acei chițibușari care pentru această răutate trebuie să dea socoteală. „Pentru că au făcut nedreptate celor simpli, vor fi nimiciți”, spune dumnezeiasca Scriptură (Pilde 1, 32). Și astfel nu vor vătăma pe cei întăriți în credință, căci se spune: „Chiar ceva dătător de moarte de vor bea, nu-i va vătăma” (Marcu 16, 18).

7. Atunci cum s-au format ideile la cei rău credincioși, pe care ei nu le-au descoperit ca să ni le spună? Mai întâi aceasta: Ei spun că dacă Apostolul a numit unul și același atât pe Cel răstignit, cât și pe „Domnul slavei”, a spus aceasta pentru că omul răstignit a fost cinstit cu slavă după Înviere. Dar la fel este un semn al orbirii și

nu al adevărului să nu recunoști că Sfântul Pavel L-a numit „Domnul slavei” înainte de cruce, „căci, dacă L-ar fi cunoscut, spune el, n-ar fi răstignit pe Domnul slavei” (I Corinteni 2, 8). De asemenea el nu L-a numit participant, ci „Domnul slavei”. Domnul însă dispune de acea slavă încât poate să o dea și oamenilor cărora El voiește, căci se spune: „Și din plinătatea Lui noi toți am luat și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl” (Ioan 1, 16. 14).

Omule, care, desigur, ai auzit diferit așa ceva din Scriptură, recunoaște că Acesta este Unul și Același: Domnul vieții și al morții, Iisus Hristos în acel timp, în acel loc, în acea putere și în acea faptă, căci cuvântul „Domnul slavei” se referă la (Domnul) vieții veșnice și cuvântul „au răstignit” arată moartea pentru noi. Dacă atunci, după Pavel, „viața și moartea”, semnele distinctive ale acelei naturi, „nu au putut să despartă pe Hristos, atunci nu pot să-L despartă pe Acesta nici o altă stăpânire și putere, nici înălțimea, nici adâncul, nici cele de acum, nici cele ce vor fi” (Romani 8, 38, ș.u.).

8. Pentru ce „te poticnești de piatra poticnirii” (Romani 9, 32) și spui că trupul Domnului ar fi un simplu trup? Dacă El este simplu trup, cum este „viața lumii” și „pâinea care s-a pogorât din cer” (Ioan 6, 33. 51)? Dacă spui că ar fi numai Dumnezeu Cuvântul, află ce spune Domnul: „Pâinea pe care o voi da este trupul Meu, pe care-l voi da pentru viața lumii” (Ioan 6, 51). Lumea însă a murit prin încălcarea (poruncii) de către Adam (Romani 5, 12 ș. u.). Acum însă, dacă trupul Domnului ar fi simplu omenesc, fără participare ipostatică la Dumnezeu Cuvântul, ar fi evident, că este numai din Adam sub păcat. Atunci cum ar putea fi el dat pentru „viața lumii”, în care după părerea ta, el însuși ar avea nevoie de mântuire? Nu a suferit Cuvântul simplu. Dacă Acesta era numai trup simplu – eu exprim ideile tale – și a avut nevoie de curățire, atunci de unde am primit noi mântuirea? Dacă, astfel, Cel Care pătimește ar fi fost un om simplu și neacoperit, ar fi suferit de-abia pentru sine însuși. De aceea, cei ce cred astfel sunt „încă în păcatele lor” (I Corinteni 15, 17), căci „trăiesc încă pentru ei înșiși și nu pentru Cel Ce a murit și a înviat pentru ei” (II Corinteni 5, 15).

Dacă ei cred cu totul că „Hristos” nu pentru El Însuși, ci „pentru noi a murit după Scripturi” (I Corinteni 15, 3), nu au voie să numească pe Cel Care suferă un simplu om și să speculeze cu privire la aceasta, cum S-a unit El, ci trebuie să creadă și să împlinească poruncile Sale, după sfântul Pavel, care spune: „Pentru că auzim că unii de la voi umblă fără rânduială, nelucrând nimic, ci

iscodind. Dar unora ca aceștia le poruncim și-i rugăm, în Domnul Iisus Hristos, să muncească în liniște și să-și mănânce pâinea lor” (II Tesaloniceni 3, 11 ș. u.).

Este evident că lucrarea exprimă împlinirea poruncilor, ceea ce este și obligatoriu, pâinea însă este trupul Domnului, după cum s-a spus mai sus.

9. Dar ce spun ei? Trebuie (mai întâi) să credem și apoi să mun-cim. O, război interior! Ei tăgăduiesc atât credința, cât și Botezul, căci, dacă nu ar fi fost sfințiți prin tainele Bisericii, ar putea să spună cu dreptate și să speculeze aceasta, dacă însă au primit pecetea ca și credință [și au mărturisit] că Cuvântul nu este nici un om simplu și nici un simplu Dumnezeu, ci S-a făcut trup [și au fost botezați în Hristos, în care au mărturisit că Cuvântul S-a făcut trup], așa cum am spus mai sus, cei ce sunt datori să lucreze au preferat speculația nefolositoare. Noi nu spunem aceasta cu intenția de a introduce cre-dința ortodoxă fără mărturie și cunoaștere – căci dumnezeieștile Scripturi sunt pline de afirmații despre aceasta –, ci pentru că au mărturisit la Botez că Dumnezeu Cuvântul, prin mijlocirea sufle-tului, S-a făcut trup și om și a fost răstignit în trup, a murit, pentru noi a fost îngropat și a înviat a treia zi din morți și S-a înălțat la cer și va veni să judece viii și morții, ei împart după părți, într-o parte, trupul de Cuvânt, în altă parte, Cuvântul de trup și speculează des-pre unirea sa inexprimabilă cu gânduri omenești și cercetează ceea ce nu se poate exprima și întrebă despre mod, și, când nu află acest mod, nu suportă să creadă și iată: cei ce prin tainele spirituale (Sfintele Taine) s-au unit cu el „se vor numi adultere trăindu-le băr-batul” (Romani 7, 3).

Iată: Cel ce stă în trup de-a dreapta Tatălui Însuși trăiește și ră-mâne nedespărțit, vine în trup să judece viii și morții, este adorat de îngeri, în trup păzit de puteri, în trup preamărit de arhangheli, în trup slăvit de fiecare creatură, în trup profețit de profeți, în trup propo-văduit de Apostoli, în trup mărturisit de martiri, în trup este vestit de Ioan, [în trup primit de mulțumirea Tatălui, în trup născut de la Duhul Sfânt], în trup este laudat de Biserică, în toate timpurile este Fiul lui Dumnezeu nedespărțit [și nemuritor] și rămâne în trup.

10. Nu te înfiori, ereticule, când te apuci să desparți în moduri de existență ceea ce este unit după ipostas și, tot așa, ceea ce este ne-despărțit după har? Dacă chiar nu te înfiori, cu toate că (Dumnezeu) „a binevoit să sălășluiască în El toată plinătatea dumnezeirii” (Colo-seni 1, 19 și Coloseni 2, 9), arată-mi, așadar, în dumnezeiasca Scriptură

că El este despărțit într-un anumit timp, într-un anumit loc sau într-o putere sau într-o acțiune și eu voi suporta reaua ta credință.

Și dacă ai putea să spui că El S-a născut, însă nu ca Dumnezeu neacoperit și nu ca simplu om, ci Scriptura a vorbit de amândouă: Hristos S-a născut (Luca 2, 11). Peste tot dumnezeiasca Scriptură nu-L mărturisește în parte ca om, în parte ca Dumnezeu, ci pe Iisus Hristos din amândouă (unit). Așa crezut și numit Îl vei găsi pe Iisus Hristos peste tot în dumnezeiasca Scriptură.

Dar eu vreau să te întreb pe tine, ereticule, și tu răspunde-mi, iubind adevărul și nu născoci răul sucit, ci dă răspuns la întrebare. Spune: Hristos este unul sau doi? Cu siguranță vei răspunde după Scriptură care spune: „Un singur Domn Iisus Hristos este!” (I Corinteni 8, 6). Dacă El este Unul, atunci spune-mi: cine este El, după părerea ta – simplu om sau simplu Dumnezeu? Dacă-mi spui: Unul din amândouă, așa cum ai mărturisit la sfântul Botez, ai zis bine. Dacă însă spui că este simplu om: cum este El „Dumnezeu peste toate” (Romani 9, 5) și născut din puterea Tatălui? Dacă însă spui: Cuvântul este simplu (Cuvânt): cum S-a născut simplul Cuvânt din Fecioară? Atunci apare necesitatea de a spune adevărul: El este Hristosul, este amândouă.

11. Mă mir că ei nu acordă atenție dumnezeieștii Scripturi, care spune clar despre ei: „Dintre noi au ieșit, dar nu erau de-ai noștri, căci de-ar fi fost de-ai noștri, ar fi rămas cu noi” (I Ioan 2, 19). Cu toate acestea, scaietele inimii nu încetează să ne înțepe cu ghimpele și să spună: voi ați ieșit din noi! O, ce răutate scandaloasă! Ne-am împotrivit cumva Scripturii sau Îl ispitim pe Hristos după Botez (I Corinteni 10, 9) sau neglijăm mărturisirile pe care le-am făcut? Ascultă-l pe Pavel, care spune: „Noi nu mai știm de acum pe nimeni după trup; chiar dacă am cunoscut pe Hristos după trup, acum nu-L mai cunoaștem. Deci, dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă” (II Corinteni 5, 16, ș. u.).

Tu, lipsitul de Dumnezeu, care ai fost botezat acum și ești „făptură nouă”, nu deveni un nou Tertul (Fapte 24, 1), care oprești cuvântările împotriva adevărului, și nu născoci ceva împotriva lui Pavel care este egal îndreptățit în înțelepciune. El nu a spus: Noi însă mărturisim trupul răstignit, după cum spui tu, [și iarăși nu, pe Dumnezeu Cuvântul răstignit, după cum afirmi că spunem noi], ci amintește indicarea unirii: „Propovăduim pe Hristos Cel răstignit: pentru iudei sminteală; pentru neamuri nebunie” (I Corinteni 1, 23).

Așadar, dacă te superi și spui: Este un lucru nebunesc să crezi că Cel răstignit este Fiul lui Dumnezeu, iată, atunci Sfântul Pavel te numește iudeu și elin, căci spune: „iudeilor, sminteală, păgânilor însă, nebunie” (I Corinteni 1, 23).

12. Așadar, este evident că toți care se supără pentru aceasta gândesc iudaic și este învederat că toți cei ce socotesc propovăduirea Celui răstignit ca o nebunie, elenizează, căci spune: „Pentru iudei, sminteală; pentru neamuri nebunie. Dar pentru cei chemați, și iudei și elini: pe Hristos, puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu” (I Corinteni 1, 23 ș. u.).

De aceea te întreb, apostatule: cine este „Răstignitul” și cum este El „puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu”. Și el nu numește în nici un fel doi hristoși, ci pe Unul și Același în ambele moduri de a fi. Spune-mi atunci cine, Cuvântul simplu sau simplul om? Mărturisește pe Unul după Apostol și numește pe cine vrei. Astfel dacă spui, este Cuvântul simplu, vei auzi aceasta: cum a putut fi răstignit Dumnezeu Cuvântul ca simplu?

Dacă însă spui: este trupul, spun: cum este simplul trup și putere a lui Dumnezeu? Dacă aici ești în încurcătură și vrei să înveți, nu împărți pe Hristos, și în ambele este rezolvată problema, căci Hristos Însuși este Răstignitul și „puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu”, prin faptul că Dumnezeu Cuvântul este unit cu omul slăvit. Așada, dacă auzi în dumnezeiasca Scriptură de Iisus Hristos, recunoaște peste tot pe Dumnezeu Cuvântul cu propriul Lui trup, căci numele unirii nedespărțite este Iisus Hristos. Cine tăgăduiește unirea în actul mântuirii evident că tăgăduiește și numele unirii.

13. Așadar, nu te temi omule? Căci pe Cel pe Care Pavel Îl mărturisește ca „puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu” și „Domnul slavei”, tu Îl numești simplul om și un trup muritor, împărți cu gânduri omenești ceea ce nu poate fi împărțit niciodată și într-un mod potrivit dumnezeirii, unit după ipostas?

Dacă El a fost răstignit pentru El, și nu pentru noi, cuvântarea ta despre moarte (necrolog) trebuie să păstreze o prezentare. Auzi cum Apostolul condamnă nu numai o dată, ci de două ori pe cei ce nu cred în aceasta, căci spune: „Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o, să fie anatema!” (Galateni 1, 8), căci spune: „Căci v-am dat, întâi de toate, ceea ce și eu am primit, că Hristos a murit pentru păcatele noastre după Scripturi” (I Corinteni 15, 3). Și spune mai departe: „A murit

pentru toți, ca cei ce viază să nu mai vieze loruși, ci Aceluia care, pentru ei a murit și a înviat” (II Corinteni 5, 15).

Dacă Cel „Care a murit și a înviat” este un simplu om, noi viem unui simplu om și nu mai viem Fiului lui Dumnezeu, căci stă scris: Nu mai trăim nouă înșine, ci Celui Care a murit și a înviat pentru noi” (II Corinteni 5, 15).

Dacă ai aflat aceasta din Scriptură, vei recunoaște apoi puterea Celui Care a murit pentru noi? Dacă Îl caracterizezi încă drept simplu om și trup muritor, cum este simplul om „Domnul slavei” și „puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu”?. Căci Apostolul spune că Acesta este Cel răstignit. Dacă a fost simplu om, cum a murit pentru toți, cel care avea nevoie de unul, cel care pentru el a murit? [Dacă îmi spui că El nu a făcut nici un păcat și de aceea nu avea nevoie de nici unul care a murit pentru el] află că și dreptii la fel ca păcătoșii sunt stăpâniți de moarte, căci se spune: „Moartea a împărățit și peste cei ce nu păcătuiseră” (Romani 5, 14), căci nu pentru propria lui încălcare, ci pentru cea a lui Adam au fost stăpâniți toți cei ce provin (oamenii) din Adam.

14. Însă pentru că Domnul Însuși și Sfinții Apostoli au propovăduit ca să credem în El ca Cel răstignit, ne silesc ei cumva să credem în simplul om? Dacă te împotrivesți, născocind viclean, că ei nu spun, „în Cel răstignit, (să creadă) în Dumnezeu care locuiește”, aceasta trebuie verificat. Sau demonstrezi acum ceea ce ai spus, ca să putem cunoaște, sau vom aduce dovada în Domnul și, dacă L-ai cunoscut, nu mai contrazici. Iată ce spune „vasul ales” (Faptele Apostolilor 9, 15), fericitul Pavel, când nu numai pentru sine mărturisește, ci pentru toți Apostolii. Așadar el spune: „Noi însă propovăduim pe Hristos Cel răstignit” (I Corinteni 1, 23). Și din nou asigură: „Ori eu, ori aceia, așa propovăduim și voi așa ați crezut” (I Corinteni 15, 11). Și iarăși: „Căci am judecat să nu știu între voi altceva decât pe Iisus Hristos, și pe Acesta răstignit” (I Corinteni 2, 2).

Dacă nu primești acum unirea și pe cruce, nu scapi de tăgăduirea propovăduirii, căci Sfinții Apostoli nu-L numesc pe Cel ce suferă nici numai Dumnezeu, nici numai om, ci Dumnezeu și om în același timp, Care este Iisus Hristos, „Domnul slavei” (I Corinteni 2, 8), și în lucrarea mântuitoare, ei nu împart, ci mărturisesc că El este Fiul lui Dumnezeu Care pătimește cu trupul, Iisus Hristos, Unul din amândouă și spun: „Noi propovăduim pe Hristos Cel răstignit” (I Corinteni 1, 23). „Așa propovăduiesc ei și așa am câștigat credința” (I Corinteni 15, 11).

15. Ei răspund repede: Și Dumnezeu este răstignit sau moare sau flămânzește sau obosește? Lipsitule de minte, care ai auzit diferit ceva despre Întruparea Cuvântului, încât Îl numești numai pe Dumnezeu în aceste fapte mântuitoare. Mi se pare că ai uitat nu numai de Apostoli, ci și de sfințele Evanghelii. N-ai auzit: „Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit printre noi” (Ioan 1, 14)? Așadar, ceea ce S-a făcut pentru noi a primit trupește semnele, cu toate acestea Și-a făcut proprii nedespărțit și nepătimitor suferințele, pentru că a existat mai înainte. El întreabă: și cum a putut Cel unit după ipostas să-Și facă proprii suferințele în mod nepătimitor? Noi socotim aceasta o blasfemie să întrebăm despre „cum” la Dumnezeu.

Cu toate acestea, îți voi arăta între creaturi un lucru care pentru un om nu s-a petrecut nevăzut, ci văzut atât pentru ochi, cât și palpabil pentru mâini. Spune-mi cum a avut loc. Cum se unește flacăra cu aurul aprins și cum se topește și cum este împărțit și clocotește și cum are loc aceasta nepătimitor, căci este evident că focul pătimește împreună cu aurul în mod nepătimitor. Cum însă, nu poți să spui.

Dacă însă deja la creație poate fi văzut faptul că, după natura sa, ceea ce este nesupus, nevătămat și necontopit unit după ipostas a putut să sufere împreună, fără să pătimească cu ceea ce poate fi condus și fuzibil, de ce nu crezi aceasta despre dumnezeirea care are putere în toate și cauți cum? Nu întreba, așadar, grăbit și răutăcios: moare Dumnezeu sau suferă Dumnezeu? La care tu ascunzi Întruparea și unirea nedespărțită prin vorbirea despre simplul fapt de a fi, ci întreabă: cum se face că Hristos a murit și a suferit și a flămânzit?

Și poți să auzi: El a suferit și a murit și a răbdat tot ceea ce numește dumnezeiasca Scriptură în trup, nu pe baza constrângerii de natură, ci din lucrare pentru noi. Astfel dacă după moarte a fost făcut din nou viu, cu cât mai mult a putut El să nu moară? Și când a mers pe mare (Marcu 6, 48 ș. u.) (cu cât mai mult) a putut să umble pe pământ și să nu fie obosit (Ioan 4, 6)? Și când a intrat pe ușile încuiate (Ioan 20, 19), cu cât mai mult a putut să scape de cei ce voiau să-L întrebe? Deoarece însă nu a suferit pentru El Însuși, ci pentru noi, a luat totul asupra Sa.

16. Dar ce spun ei despre aceasta? Cel ce suferă pentru noi este Dumnezeu sau nu? Da, El este Dumnezeu, dar nu lipsit de umanitate. Eu însă îți spun: El este om, dar unit cu dumnezeirea. Așadar, când auzi de faptele mari pe care le-a făcut Hristos într-un fel demn de Dumnezeu, nu-L numi numai Dumnezeu, pentru că vezi faptele minunate, pe Cel unit cu umanitatea.

Și dacă auzi din nou că a suferit, nu presupune că datorită suferințelor a fost un simplu om, ci că era unit cu dumnezeirea. Când îngerii L-au văzut pe Acesta în trup pe pământ, nu L-au împărțit așa cum încercați voi să-L împărțiți, ci, când au cunoscut că El era unit într-un fel demn de dumnezeire, L-au slăvit în mod minunat și spuneau: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace între oameni bunăvoire” (Luca 2, 14). Vezi cum au unit „slavă întru cei de sus” cu „bunăvoire între oameni” și le-au vestit clar că Hristos Care S-a născut este Mântuitorul (Luca 2, 10 ș.u.), pentru că ei au numit pe Unul și nu doi, cum spuneți voi?

Și noi, spun ei, Îl numim pe Hristos unul, dar după modurile de a fi, împărțim în mod potrivit naturile. Când auzim aceasta, nu ne îngrozim de tăgăduirea lui Dumnezeu de către ei? Ei cercetează negrita acțiune mântuitoare a Domnului; ceea ce El Însuși nu a împărțit, aceștia împart, încât credința noastră se sufocă. Și, după cum aceia cred tot ceea ce dumnezeiasca Scriptură nu a socotit să spună, nici profetii și nici Apostolii, descoperă aceștia ca ai doilea vestitori, fără să știe că aceasta sfârșește pentru ei în mare blasfemie.

După cum, pe de o parte, ei împart pe Cel neîmpărțit, pe de altă parte, îmbină, îmbracă și dezbracă pe Cuvântul ca pe o haină, aici nu pierd altceva decât propriul lor drept la viață, căci dacă Acela nu a luat ipostatic trupul nostru, cum ar fi putut El să ne dea pe Duhul? Noi însă credem dumnezeieștii Scripturi că Dumnezeu Cuvântul S-a făcut om potrivit bunăvoinei (lui Dumnezeu), nu S-a transformat pe Sine-Însuși în trup, ci Și-a unit cu Sine-Însuși trupul omenesc și astfel a făcut pe fiecare om primitor al Duhului Sfânt. Potrivit unirii, El Însuși ca Dumnezeu a luat trupul, noi însă ca oameni primim pe Duhul potrivit participării.

17. Afirmațiile că El S-a făcut trup pentru noi, că a murit pentru toți oamenii, că „prin moarte a biruit pe cel ce are stăpânire asupra morții, adică pe diavolul” (Evrei 2, 14), că mântuiește pe toți oamenii care cred în El (Ioan 3, 16) și că prin Întrupare dăruiește credincioșilor Împărăția cerurilor, sunt cumva opera unui muritor, după cum spui tu, sau dacă nu, dimpotrivă, a puterii și înțelepciunii celei mai presus de fire, după cum spunea Apostolul când arăta că lucrările Lui sunt mai minunate decât minunile de la început. Astfel, el spune: „Ca să recapituleze pe toate în Hristos, cele din ceruri și cele de pe pământ” (Efeseni 1, 10).

„La început a făcut Dumnezeu cerul și pământul și marea și tot ceea ce este în ea” (Facerea 1, 1 ș. u.) – pentru noi, după cum stă

scris, căci „toate sunt ale voastre, voi însă, ai lui Hristos, iar Hristos, al lui Dumnezeu” (I Corinteni 3, 22 ș. u.). Minunate și mai presus de fire sunt aceste daruri, însă a doua Sa venire în trup (Parusia) este mai minunată și nu se poate compara, de aceea ne-a înveselit Acesta și ne-a dăruit ceva mai mare.

18. Căci, atunci când, după binefacerile enumerate mai sus prin creaturi, primul om este înșelat de diavol, devenit dumnezeu neascultător, căzut sub păcat prin nesupunere și din cauza păcatului predat morții, păcătoși sau drepti, toți am pierdut viața veșnică, căci nici unul dintre oameni nu este lipsit de păcat, pentru că la baza lui stă rădăcina naturii noastre, adică primul om. Și pericolul nu a putut fi evitat, de asemenea, moartea pătrunsă, căci porunca a fost stabilită mai înainte, judecata pentru încălcarea stabilită, Judecătorul de neuitat, cuvântul Său neînșelător, legea adevărată, dreptatea neschimbabilă, pocăința cu neputință fără Arhiereul nepătat (Evrei 7, 26), căci toți au la bază lipsa.

Dacă până la Acesta s-ar fi oprit păcatul, nu ar fi fost introdusă în plus mulțimea necredinței, căci atunci când omul a fost despărțit o dată pentru totdeauna de lumina raiului, a fost în mod coruptibil aderent la puterile răului, având încredere mai mult în greșeală decât în adevăr; alegând chiar răul, slujirea idolilor îi era plăcută, căutarea plăcerilor atrăgătoare, lăcomia demnă de dorit, păcatul mai bogat, mânia mai roditoare, șarpele mai îndrăzneț, omul însă, uneori uimit, alteori oscilând, necunoscând ceea ce vine și predat prezentului - și totuși, după cum stă scris, „făptura a fost supusă deșertăciunii – nu de voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o cu nădejde” (Romani 8, 20) în venirea Lui.

Însă slăbiciunea unor astfel de rele a fost atunci o legătură nedezlegată, căci, după cum la început a urmat o judecată dreaptă asupra căderii în păcat, și asupra a toate acestea a urmat o dreaptă judecată. Dacă însă pentru o singură mâncare a fost hotărâtă moartea, ce adaus demn ar trebui ținut pentru creșterea acestor păcate, decât că omul trăiește veșnic în pedeapsă?

19. De aceea, diavolul a luat o hotărâre împotriva omului când s-a închis din propria lui poziție și asupra noastră și și-a spus: după cum au devenit părtași răutății, tot așa vor deveni părtași și pedepsei, căci drept este Dumnezeu și adevărat și El nu desființează propria Sa lege. Și, după cum la căderea din păcat l-a alungat pe om (din rai) și l-a predat morții, tot așa îl va condamna pentru creșterea răutății, încât El aduce veșnica pedeapsă la mine.

Cu toate că cel rău a cunoscut dreptatea lui Dumnezeu, nu a cunoscut totuși atotputernicia Sa, așa după cum și acum propriii Săi lucrători care întreabă despre modul în care (are loc n. n.) la Dumnezeu și încearcă să explice pe Hristos, „puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu” (I Corinteni 1, 24), după principii naturale. De aceea a apărut puterea lui Dumnezeu, făcută trup împotriva puterii vrăjmașului și nu l-a mântuit pe om pe calea puterii, ca să nu desființeze dreptatea, ci pe calea înlocuirii și a dreptății, căci El Se naște uman, pentru că ia un om deplin, în mod deosebit pentru că ia pe toți printr-unul și suferă pentru noi ca să ridice judecata, să facă dreptate, să împlinească cuvântul Său și să elibereze pe om din moarte, pentru că El Însuși moare pentru toți și nimicește pe diavol fără să-i dea loc pentru lucrarea potrivnică pe care ar dori s-o aibă, după cum și pe noi nu ne-a izbăvit pe calea puterii, ci legal și atotputernic. Aceste fapte minunate care au avut loc pentru tine și pentru noi toți, tăgăduitorule și om necredincios, tu le numești opera unui muritor și nu puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu, după Sfântul Pavel (I Corinteni 1, 24).

20. Aceasta ne-am amintit-o pe scurt ca să convingem pe cei necredincioși că, după dumnezeiasca Scriptură, „Cuvântul S-a făcut trup” (Ioan 1, 14) pentru noi, pentru că nu S-a transformat într-un om, ci S-a unit după ipostas. Tu însă întrebi: cum? Și eu îți spun: neînțeles, căci cum, nu este numit la Dumnezeu. El suferă omenește și rabdă aceasta nepătimitor. Din nou tu spui: cum? Și eu îți spun: cum se cuvine Domnului.

El este răstignit în trup, dar nu a fost în duh (împlinit), căci era unit din pântecul Maicii. Tu spui: cum? Și eu îți spun: neînțeles. El moare trupește, dar a fost nemuritor. Din nou spui: cum? Și eu îți spun: atotputernic. El este îngropat omenește și se ridică dumnezeiește. Din nou spui: cum? Iar eu îți spun: necercetabil. Din nou te întreb, și tu să-mi răspunzi. Vorbește fără ocoliș și spune direct: Fiul lui Dumnezeu este atotputernic? Da sau nu? Dacă spui: nu știu, pentru că nu cuprind puterea lui Dumnezeu, cum desparți unirea Lui, fără să știi cu ce putere este ea unită?

Dacă, dimpotrivă, spui: El nu este atotputernic, iată, dumnezeiasca Scriptură te contrazice și spune: „Știi că Tu poți toate și nimic nu este cu neputință” (Iov 42, 2). Dacă însă mărturisești (adevăru) (și spui): da, Dumnezeu este atotputernic, nu mai căuta cum la faptele lui mântuitoare petrecute și descrise, pentru că pari că te îndoiești că El este atotputernic. Dacă El este așa, nu căuta cum. Dacă însă trebuie să aflăm cum, El nu mai este la tine atotputernic.

Pe lângă aceasta, spune-mi mai mic, căci aceasta este mai mic, așa cum am spus mai sus: cum a creat El din nimic cerul și pământul și marea și toate cele ce sunt în ele? Dacă nu poți să spui ceva despre aceasta, nu mai specula despre minune, cum S-a făcut om și cum a suferit nepătimitor prin trup, nu căuta să explici aceasta după principii naturale, ci crede că El a și făcut precum a voit, pentru că este atotputernic. Sau nu ai auzit Scripturile spunând: „Toate câte a vrut Domnul a făcut” (Psalm 134, 6)?

Trebuie să credem numai în ceea ce dumnezeiasca Scriptură spune despre El, nu ne este îngăduit însă să speculăm despre modul cum (s-a făcut n. n.), căci Scriptura spune: Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu, S-a făcut trup pentru noi, a suferit pentru noi, S-a răstignit pentru noi, (a murit pentru noi), a fost îngropat pentru noi, a înviat, S-a înălțat la cer, stă de-a dreapta Tatălui, vine să judece viii și morții și rămâne în veci.

21. După cuvintele dumnezeieștii Scripturi vrem să credem tot ceea ce a suferit nepătimitor și a făcut Cuvântul întrupat, însă nu vrem să speculăm despre modul cum (s-a făcut n. n.), pentru că nu a numit aceasta, căci stă scris „Într-adevăr în El a binevoit El să locuiască trupește, toată plinătatea Dumnezeirii Sale” (Coloseni 2, 9; Coloseni 1, 19). Dacă El Însuși a binevoit, de ce căutăm cum (s-a făcut n. n.)? Sau pentru aceea căutăm să-L împărțim în moduri de existență, ca să facă, pe de o parte, trupul Lui, iar, pe de altă parte, pe Cel ce locuiește, încât după hotărârea noastră să fie când locuiește, când nu locuiește?

Din nou stă scris: „Din care după trup este Hristos, Cel ce este peste toate Dumnezeu” (Romani 9, 5). Vezi cum ea (Scriptura) mărturisește peste tot că Fiul lui Dumnezeu este în trup și nedespărțit? Vrem să-l urmăm pe Petru, care după ce a auzit pe Fiul Omului, a mărturisit pe Fiul lui Dumnezeu și de aceea a auzit fericirea (Matei 16, 13-17). Vrem s-o urmăm pe Maria, care a căutat Sfântul Trup și a zis: „L-au luat pe Domnul meu și nu știu unde L-au pus” (Ioan 20, 13). Vrem să-l urmăm pe orbul (de odinioară), care credea că Cel ce vorbea cu el, pe Care L-a văzut, era Fiul lui Dumnezeu și a căzut la picioarele Lui (Ioan 9, 35-38).

Despre cea cu scurgerea de sânge a spus Scriptura: cine a atins omul? (Marcu 5, 30). A spus ea cumva: el i-a dat omului o palmă? (Ioan 18, 22). A spus El cumva lui Pilat: cine mi-a predat trupul ție mai mare păcat are decât tine? (Ioan 19, 11). A spus cumva Scriptura: ei au răstignit omul sau trupul lui Hristos? (Ioan 19, 18). A spus

ea cumva: L-au îmbrăcat pe om sau trupul cu hlamidă de purpură? (Matei 27, 28). A spus ea cumva: un om a pus mâinile pe ochii orbului? (Marcu 8, 25). A spus ea cumva: omul meu merge la Tatăl? (Ioan 14, 12 și 16, 28). A spus cumva: pune mâna ta în coasta omului meu? (Ioan 20, 27).

Dimpotrivă, dumnezeiasca Scriptură spune peste tot că Dumnezeu Cuvântul, cu propriul lui trup, este un Hristos și Fiul lui Dumnezeu. Și când numește pe Fiul lui Dumnezeu are în vedere în același timp pe Hristos Cel unit. Și când numește pe Fiul lui Dumnezeu, are în vedere, în același timp pe Același: pe Cel lovit, trădat, urmărit, pe Cel pe Care nu L-a aflat nici o credință sau pe Cel pe Ce L-a aflat credința, pe Cel ce flămânzește sau pe Cel ce obosește sau, rezumând, tot ceea ce spune dumnezeiasca Scriptură, spune despre Unul și Același, despre Dumnezeu Cuvântul cu propriul lui trup.

22. Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu Cel viu este unit în mod nedespărțit. Crede acum după Scriptură: El a venit în trup, dar nu a venit trupul; a obosit în trup, dar nu trupul era obosit; a suferit în trup, dar nu a suferit trupul; a murit în trup, dar nu a murit trupul; a fost răstignit în trup, dar nu a fost răstignit trupul; a înviat în trup, dar nu a înviat trupul; S-a înălțat în trup, dar nu S-a înălțat trupul; a vindecat în trup, dar nu trupul a vindecat; a șezut în trup, dar nu trupul a șezut.

Și spunând pe scurt: în tot ceea ce dumnezeiasca Scriptură spune despre El trupește, nu poți dovedi că numește trupul separat, ci (ea numește) pe acesta unit și (numește) pe Cel Ce Și-a făcut proprii felurile de a fi ale trupului, căci se spune: Hristos S-a născut (Matei 1, 16; 2, 4), Hristos a vindecat, Hristos a mâncat, Hristos a adormit, trupul lui Hristos (sângele lui Hristos), picioarele lui Hristos, semnele cuielor lui Hristos, I-a dat lui Iisus o palmă (Ioan 18, 22), Hristos a obosit, Hristos a suferit, Hristos a murit pentru noi, Hristos a fost răstignit, Hristos a înviat, Hristos S-a înălțat, Hristos a șezut (Hristos vine să judece viii și morții, Hristos este Fiul lui Dumnezeu, Hristos este Dumnezeu tuturor).

În niciun loc ea nu spune că omul său a suferit ceva sau Dumnezeu Cuvântul a făcut ceva, ci peste tot El Și-a făcut proprii modurile de a fi ale trupului, nu numai pe pământ, în timpul de acum, ci și în cer, în veci.

23. Dacă ai aflat aceasta din dumnezeiasca Scriptură, trebuie să crezi și nu-ți este îngăduit să speculezi. Dar ce spune el? Nu știu

cum trebuie să cred și ce este credința! Credința este mărturisirea pe care ai făcut-o la Botez:

Cred în Dumnezeu, Tatăl Atotțiitorul

Și în Domnul Iisus Hristos

Dumnezeu Cuvântul, Dumnezeu din Dumnezeu, lumină din lumină, putere din putere, Care la plinirea vremii S-a făcut trup pentru noi, născut, făcut om, răstignit, a murit și a înviat din morți, S-a înălțat la ceruri, vine să judece viii și morții.

Nu ai mărturisit aceasta fie de către tine însuși, fie printr-un altul? Nu te-ai îngropat și ai înviat împreună cu El prin Botez (Coloseni 2, 12), prin haina albă de Botez și prin Sfintele Taine? Pentru aceasta, caută dumnezeiescul în afară și apoi laudă-mi concepțiile tale și judecă, pentru ca prin concepțiile tale să vii la credință, ca și tu să poți cunoaște lucrurile lui Hristos. Cum te-ai îngropat și ai murit împreună cu Hristos, tu, care trăiești totuși în trup (II Timotei 2, 11; Coloseni 2, 12)?

Cum, dar, mănânci tu trupul Lui, dacă El este simplu (trup)? Cum bei tu sângele Lui, dacă și acesta este simplu (sânge)?, căci nu primești nici pe Dumnezeu Cuvântul, nici pe Iisus Hristos, ci auzi: Acesta este trupul lui Hristos și sângele lui Hristos. Dacă ele nu sunt unite – eu argumentez ca tine – cum te vor face viu? Și dacă nu sunt sfinte pe baza unirii, cum te vor sfinți sau îți vor aduce iertarea păcatelor? Dacă îți vorbesc despre Hristos, vei născoci din nou ceva și vei împărți.

Acum însă vorbesc cu tine despre Trup și Sânge. Spune, cum ne dăm noi de la noi înșine viață? Auzi pe preot (că spune): „Sfântul Trup al lui Iisus Hristos spre viața veșnică”. Dacă ți-ar spune: „Sfântul Hristos spre viața veșnică” ai spune din nou: este sfânt datorită lui Dumnezeu Care locuiește. Acum însă auzi că Trupul și Sângele luați separate în sine sunt numite sfinte. (Recunoaște, omule, că sunt sfinte potrivit naturii), că sunt unite cu dumnezeirea potrivit ipostasului din pântecele Maicii și nu potrivit participării după procesul nașterii.

24. Cine însă crede aceasta, acela împlinește poruncile lui Hristos și nu speculează despre natura Lui, căci am aflat aceasta de la Sfântul Pavel și o știm exact. Oricine, dintre cei ce nu împlinesc poruncile lui Hristos, speculează despre natura Lui (II Tesaloniceni 3, 11). Cine însă crede (și) împlinește, acela primește pe Duhul Sfânt și este învățat de Dumnezeu (I Tesaloniceni 4, 9) și varsă ca un râu spre alții adevărul după cuvântul Domnului, Care spune: „Cine crede

în Mine, după cum spune Scriptura, râuri de apă vie vor curge din trupul lui. Aceasta însă a spus El (se spune) despre Duhul Sfânt, pe care aveau să-L primească cei ce cred în El (Ioan 7, 38 ș. u.).

Auzi din nou ce spune Pavel despre Cel pe care tu îl împarți fără rușine: „Lui, spune el, se va pleca tot genunchiul, al celor cerești, al celor pământești și al celor de dedesubt, și toată limba va mărturisi că El este Domnul Iisus Hristos, spre slava lui Dumnezeu, Tatăl” (Filipeni 2, 10 ș. u.).

Nu te vei îngrozi în acea zi când sfintele puteri Îl vor adora pe El și Îl vor slăvi pe Dumnezeu datorită tainei celei negrăite a unirii? Atunci Îl vei împărți, dimpotrivă, și vei întreba: cum? După cum cred, nu ar trebui în nici un fel să spui sau să gândești paralizat de frică, ci așteaptă ca ceea ce ai gândit aici să îți fie socotit și acolo. De aceea, pocăiește-te pentru credința ta rea, omule, și cum vrea Hristos, așa să crezi în El.

25. Auzi ce spune Domnul către ucenici: „Cine cred oamenii că este Fiul Omului?” (Matei 16, 18). Observă exact că nu spune „Fiul lui Dumnezeu”, ci „Fiul Omului”. După ce a auzit însă că unii (au spus) Ioan, alții, Ilie, El le-a zis: „Dar voi cine credeți că sunt?” (Matei 16, 14 ș. u.). I-a răspuns Lui, Petru, piatra de bază, apostol, și a zis: „Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu” (Matei 16, 16). La aceasta, Domnul a spus: „Fericit ești, tu, Simone, al lui Iona, că nu trup și sânge ți-a descoperit ție aceasta” – adică o minte omenească”, ci Tatăl Meu din cer” (Matei 16, 17).

După cum a auzit pe Fiul Omului, a mărturisit pe Fiul lui Dumnezeu. Și ce I-a spus? „Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui” (Matei 16, 18). Dacă depășești gândirea omenească și mărturisești că Fiul Omului născut din Maria este Fiul lui Dumnezeu, te va binecuvânta cu totul, după cum l-a binecuvântat și pe Sfântul Petru, și va zidi întreaga ta biserică a gândurilor pe această piatră a credinței și porțile iadului nu o vor putea birui, pentru că El S-a coborât și a dezlegat legăturile de acolo prin Sfântul Său Trup, pentru ca pe cei ce cred astfel neîmpărțit în El să-i mântuiască.

Dacă contrazici și aceasta și încerci să desparți mai departe, spune-mi: Cine este Fiul Omului? Dacă-mi spui: Dumnezeu Cuvântul, cum este El Fiul Omului? Dacă însă spui simplu om, de ce l-a numit Petru, Fiul lui Dumnezeu? Dacă însă spui, fără să poți evita aceasta, „El este numit atât simplu om, cât și Fiul lui Dumnezeu”, introduci doi hristoși, unul ca Dumnezeu Cuvântul și unul ca Om.

El însă a spus: „Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu” (Matei 16, 16).

26. La sfârșit a primit pe fericitul Toma, care mărturisește (în adevăr). După ce a atins coasta și mâinile Mântuitorului, L-a mărturisit ca „Domn și Dumnezeu” (Ioan 20, 24-28). Nici pentru lucrările Sale dumnezeiești, nici pentru cuvintele Sale dumnezeiești Îl numește el „Domn și Dumnezeu”, ca să nu spui că îl numește pe cel ce locuiește, ci, după ce a atins cu mâinile sale Sfântul Trup, a mărturisit clar că El este „Domn și Dumnezeu”. Ce mai întrebi despre aceasta? Cine este Cel atins? Simplu om? Și cum a fost El mărturisit ca „om și Dumnezeu” sau, dimpotrivă, simplu Cuvânt? Și cum a fost El atins? În mod necesar trebuie să mărturisești și aici adevărul că Domnul Iisus este Hristos. Sau n-ai auzit în Evangheliile cum le-a spus Apostolilor despre El: „Veniți și vedeți că Eu Însumi sunt, căci Duhul nu are carne și oase, cum Mă vedeți pe Mine că am” (Luca 24, 39). De aceea, El nu a zis: veniți și vedeți că acesta este omul meu, ci a arătat trup și oase și a zis: „Vedeți că Eu Însumi sunt”

27. Și pentru ce căutăm noi încă mărturii pentru credința ortodoxă, acolo unde întreaga dumnezeiască Scriptură descoperă că Fiul lui Dumnezeu este Unul și Același în amândouă modurile de a fi, adică în cel dumnezeiesc și cel omenesc, pe care le-a făcut și le-a îndurat Domnul nostru Iisus Hristos? Căci, dacă dumnezeiasca Scriptură a gândit după cruce separat și la Sfântul Trup, nu (a făcut aceasta) pentru că voia să-L despartă de demnitatea Sa dumnezeiască sau de sfințenia potrivită naturii Lui, ci dimpotrivă, a voit să arate că Domnul Iisus Hristos nu a venit și a murit (pentru noi) în aparență, după cum cred unii, ci cu adevărat în trup.

De aceea spune ea și clar: „Cine nu mărturisește că Iisus Hristos a venit în trup, acela este un antihrist” (I Ioan 4, 2 ș. u.). Încotro (altfel) a venit El decât în lume? Pentru ce (altfel) decât pentru noi?

Pentru ce (altfel) decât că învață adevărul (deplin), pe care nimeni altul nu l-a învățat, ca să credem în Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt – desigur prin împlinirea poruncilor și nu prin cunoaștere vanitoasă – și că suferă pentru cei credincioși, fiind disprețuit, scuipat, lovit, legat, închis, răstignit. El bea oțet și fiere, moare, împuns cu lancea și înviază a treia zi din morți, încât El Însuși face în același fel în trup ceea ce este dumnezeiesc, ca să vedem îngerii urcând la El și coborând de la El, ca să dea pe Duhul Sfânt celor ce cred în El prin poruncile Lui și să-i măntuiască ca să fie primit în cer și să stea la dreapta puterii și să vină să judece viii și morții și să rămână cu

Tatăl în veci. Când auzim aceasta din dumnezeiasca Scriptură, credem în Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt.

28. Sigur însă tu îmi vei spune: Și eu cred în Tatăl, Fiul și în Duhul Sfânt, în care vezi ca Fiu numai pe simplul Cuvânt fără sfântul și propriul lui Trup. Dar auzi pe Domnul, Care vorbește și despre aceasta: „Și aceasta este viața veșnică, ca ei să creadă în Tine ca Dumnezeu adevărat și în Iisus Hristos pe care L-ai trimis” (Ioan 17, 3). Ai auzit: Iisus Hristos a venit în trup, în care adică nu era în nici un fel fără trup? Dacă nici aceasta nu crezi dumnezeieștii Scripturi, spune așa: cum a venit Cuvântul neacoperit sau cum a sfințit El și cum a trimis Tatăl pe Fiul Său în lume?

Cumva, după părerea ta, prin faptul că S-a dus dintr-un loc în altul, S-a transformat, S-a schimbat și era în aparență și fără ipostas? În nici un caz nu ne este îngăduit să gândim așa despre a Doua Venire a Domnului. Dimpotrivă, se împlinesc trimiterea, coborârea, sfințirea și ungerea de către Tatăl, ca unire cu sfântul trup pe care Dumnezeu Cuvântul l-a unit cu Sine din pântecel Fecioarei, în care Și-a făcut propriu tot ceea ce era unit cu El, fără pre-schimbare și într-un mod negrăit, căci venirea Lui nu este altceva decât o Întrupare minunată și tot ceea ce El a spus în ea sau a făcut sau a suferit, face și va face.

Așadar, după cum a venit și a suferit pentru noi, tot așa își împlinește preoția Sa și „intră pentru noi”, după cum spune Apostolul (Romani 8, 34; Evrei 7, 24 ș. u.), nu din supunere, ci din rațiunile mântuirii. Pentru aceasta garantează Cel ce pentru noi S-a făcut om, prin bunăvoința Tatălui, ca să facă pentru noi tot ceea ce noi trebuia să facem și totuși nu putem să facem.

29. Pentru că El Însuși face ceea ce este necesar pentru noi, ne arată, în ele însele, limitele naturii umane. De aceea (se spune): „Dacă a postit patruzeci de zile, a flămânzit” (Matei 4, 2), ca să ne arate că pentru iubire să nu obosim în foame și să nu consimțim diavolului care poruncește ca pietrele să se facă pâine (Matei 4, 3).

Așadar, însetează (Ioan 19, 28), obosește (Ioan 4, 6), adoarme (Marcu 4, 38), mănâncă cu păcătoșii (Marcu 2, 16), se roagă (Marcu 6, 46) și spune că Fiul nu cunoaște ceasul și ziua sfârșitului (Marcu 13, 32), se duce la nuntă (Ioan 2, 2), se întristează pentru împietrire (Marcu 3, 5), este foarte întristat până la moarte (Marcu 14, 34), mănâncă împreună cu păcătoșii (Luca 15, 2), se roagă ca dacă este cu puțință să treacă băutura morții (Matei 26, 39), plânge pentru un mort (Ioan 11, 35) și a poruncit să prindă pește (Ioan 21, 6) și nu a oprit să se cumpere hrană (Ioan 4, 8).

Într-un cuvânt, tot ceea ce este posibil între oamenii credincioși, fără păcat El a luat și a pus în fapte. El nu a luat, așadar, numai trupul nostru, ci și modul de a fi coresponzător naturii Sale, fără de păcat (Evrei 4, 15), ca să cunoaștem că nimic din ceea ce este natural nu silește la păcat. Dacă auzi acum că Iisus a făcut sau a spus ceva trupesc sau omenesc, nu gândești că nu poate face ceva mai mare, ci minunează-te de iubirea Lui de oameni și de bunăvoința Lui față de noi, căci, dacă S-a făcut om pentru noi, este evident că vorbește, face și suferă ceea ce este omenește pentru noi. Nu pune la același nivel întreaga putere a lui Hristos cu lucrarea omenească făcută pentru noi, pentru ca din acest motiv să-L împărțim după diferitele moduri de a fi și să-I atribuim, pe de o parte, simplul trup, iar, pe de altă parte, simpla dumnezeire.

30. Pentru că acum nu numai că am învățat să credem în poruncile Lui, ci și să căutăm ceea ce este ascuns, dacă te gândești la aceasta, mă vei întreba poate, spunând: pe cine a născut Tatăl înainte de răsăritul stelelor, după Scriptură (Psalm 109, 3), pe Cuvântul sau pe om? Și eu îți voi spune: după natură pe Dumnezeu Cuvântul, după har însă Și-a făcut propriu și pe om (căci Dumnezeu Cuvântul a unit cu Sine și pe om) prin bunăvoința lui Dumnezeu Tatăl după Scriptură, care spune: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit” (Matei 3, 17).

Dacă n-ar fi fost unit, n-ar fi avut numele Iisus Hristos, ci numai Dumnezeu Cuvântul ca la început. Dacă nu, spune-mi: de ce nu au propovăduit Apostolii că Fiul lui Dumnezeu ar fi simplu Cuvânt, ci peste tot că este Iisus Hristos și Acesta răstignit? Sau este evident datorită unirii? Domnul Iisus Hristos este Fiul Omului nu prin simplul trup, ci prin unirea sfântului Trup, însă în același timp este Fiul lui Dumnezeu, nu prin simplul Cuvânt, ci prin unirea Cuvântului.

Altceva este existența proprie și altceva unirea. Noi numim unirea mistic și neamestecată, căci Cuvântul nu S-a preschimbat nici în trup și nici trupul nu a dispărut în Cuvântul, ci întrucât Cuvântul a rămas ceea ce era și trupul este ceea ce este, Dumnezeu Cuvântul a binevoit, după voința lui Dumnezeu Tatăl, să se unească cu trupul din pântecele Maicii. Astfel, fiecare natură a rămas neamestecată, însă nici una din ele (naturi) nu a avut în Hristos o existență proprie, nici în nume, nici în lucrări.

După Scriptură, Fiul Omului, numit Hristos, este numit și Fiul lui Dumnezeu, căci Sfintei Maria i se spune: „Duhul Sfânt va coborî asupra ta și puterea Celui Preaînalt te va umbri. De aceea și

Sfântul Care Se va naște din tine Fiul lui Dumnezeu se va numi” (Luca 1, 35). (Vezi că, deși S-a născut din Maria, este Însuși Fiul lui Dumnezeu și este astfel numit) datorită unirii din pântecele Maicii? El însă a vorbit, a învățat și a făcut dumnezeiește și a suferit omenește.

Dacă a făcut ceea ce este dumnezeiesc și ca Cuvânt, aceasta a avut loc totuși nu simplu, ci [unit cu omul, însă ceea ce este omenească a suferit ca om, totuși nu despărțit, ci unit] cu dumnezeirea. Pentru aceasta, noi nu vorbim nici de prefacerea Cuvântului, nici de cea a trupului, ci mărturisim unirea Sa nedespărțită. Astfel, vedem potrivit pe Cuvântul ca nepătimitor și credem că Cel ce a suferit pentru noi este Fiul lui Dumnezeu, pentru că fiecare din naturi rămâne în caracteristica ei, însă fiecare și-a făcut proprii, pentru noi, în Dumnezeu, în mod convenabil, ceea ce are cealaltă (caracteristică), pentru ca din amândouă să fie Hristos, Mijlocitorul între Dumnezeu și oameni și în orice timp și în orice loc, în fiecare putere și în fiecare lucrare să fie cunoscut și crezut numai un Fiu al lui Dumnezeu după Scriptură. Lui Hristos să fie slava în toți vecii! Amin.

trad. din lb. greacă de Conf. Dr. Vasile CRISTESCU

Dogmatic aspects of the Christology of the Saint Mark the Hermit – theological commentary

Conf. Dr. Vasile CRISTESCU

In this dogmatic research, the author, Conf. Dr. Vasile Cristescu analyses the Christology of Saint Mark the Hermit and its implications in the theology of the Church. Saint Mark fought against the heresies of the Church, especially the Nestorian theology that separated the natures of Christ in such a manner that it stated two persons of Christ. Saint Mark affirms the unity of the two natures in the unique person of Christ, and the fundamental importance of this union for the salvation of humankind. If the divinity of Christ is separated by His human nature, the human being is condemned to eternal death. It is saved only what is assumed and united with His divinity. The theology of Saint Mark the Hermit is one of extreme importance in the theological and dogmatic expression of the Church of Christ. The research contains also the translation from Ancient Greek of the treaty of Saint Mark: "Against those that say that the Holy Body of Christ is not united with the Logos, but he is clothed as with a vestment..."